

Robert Haasnoot

Het laatste vaarwel

DE GEUS

De auteur ontving voor het schrijven van deze roman een werkbeurs van
het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© Robert Haasnoot, 2016

Omslagontwerp Berry van Gerwen

Omslagillustratie © Corbis/Hollandse Hoogte

ISBN 978 90 445 1975 4

NUR 301

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van De Geus bv,
Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland. Telefoon: 076 522 8151.
Internet: www.degeus.nl.

Meer weten over onze boeken en auteurs? Meld u dan aan voor onze
nieuwsbrief via www.degeus.nl of volg ons via social media:

De_Geus

DeGeusBreda

BUITEN ADEM DRIJFT Albert zichzelf omhoog. Door een spiraalvormig gat met scherpe draaiingen waarin hij scheef hangt en met zijn schouder telkens langs de brokkelige muur schraapt. Kil is het er, altijd. Een steenkou van bijna zes eeuwen. Hier op de wenteltrap is hij niet meer dan de zoveelste uit een lange stoet van organisten. Zo een die een tijdlang regelmatig de treden op en af gaat en dan voorgoed verdwijnt.

Bukkend stapt hij uit het trapgat, het orgelbalkon op. De kerkruimte neemt het geluid van zijn voetstappen over. Hij doet de lamp boven de speeltafel aan en gaat, nahijgend, op de orgelbank zitten. Een rijzige, vlasblonde man van middelbare leeftijd. Bezweet van de klim en het harde fietsen naar de stad.

Met een ruk aan het calcantregister laat hij de wind vrij tussen de pijpen. Drie klavieren met vergeelde toetsen glanzen hem toe. Het orgel boven hem ruist en wacht, maar hij vouwt zijn handen in zijn schoot en haakt zijn hakken achter de steunlat van de orgelbank. 'Rustig, rustig', mompelt hij. Hij beeldt zich in dat Evie hem kan zien.

Langzaam, alsof hij nog twijfelt over een moeilijke keuze, trekt hij een register open: de schuchter klinkende achtoets holpijp. Hij brengt zijn handen naar het onderste klavier en laat zijn gejaagdheid op de toetsen los.

Atonale akkoorden maakt hij. Ze sluipen door de or-

gelkast boven hem en vallen galmend langs de muren omlaag. Ondertussen dwalen zijn gedachten af. Naar zijn flat, vroeg in de middag, nadat hij was thuisgekomen van zijn werk in de bibliotheek. Vlekken van zonlicht op de vloerbedekking en de muren. Meubels die zich te goed deden aan de warmte. Hij had de ramen voor en achter opengezet om frisse lucht en het soezig makend vogelgetjilp binnen te laten, daarna was hij in de achterkamer aan de eettafel gaan zitten. Lange tijd keek hij uit over het park aan de Oude Rijn met de oude platanen en de paden die nog opdringerig wit zijn van het grind dat er onlangs op is gestrooid.

De holpijp klinkt te timide.

Hij trekt een prestant erbij open. Ziet weer het blonde jongetje voor zich dat in een uithoek van het park worstelde met de schommel daar. Het ventje drentelde heen en weer met de plank boven zijn hoofd en zag zich al door de lucht zwieren, omhoog, omlaag. De moeder was in gesprek met een andere vrouw en trok zich niets van het dreinend roepen aan. Het jongetje ging toen maar over de plank hangen en begon met zijn benen te trappelen, in de hoop dat de schommel uit zichzelf zou gaan bewegen. Alleen verkeek het zich op de kracht in de terugzwaaiende touwen en tuimelde achterover.

Op datzelfde moment stapte de postbode uit de schaduw van de platanen aan het andere eind van het park.

Dadelijk stond Albert op en ging voor het raam staan. De gezette man kwam met een verhit gezicht en het jasje van zijn grijze uniform opengeknoopt op het flatgebouw af. Hij helde wat achterover, waardoor het postkarretje aan zijn hand hem als een ongeduldige hond leek voort

te trekken. Albert dwong zichzelf te wachten. Vijf minuten – pas als het op de pendule achttien over half een was zou hij naar beneden gaan.

De rondsluipende akkoorden vinden maar geen uitweg uit de doolhof van zijn improvisatie. In zijn verbeelding kijkt Evie nog altijd toe. Ze ergert zich aan het voortdurend uit de maat lopen van onmogelijke akkoorden. Hij trekt zijn handen terug.

Mooie harmonieën nu. Met zorg kiest hij de registratie voor het *Erbarm Dich Mein, O Herre Gott* van Bach. Op het laatst trekt hij ook maar de tremulant uit, waardoor de orgelwind begint te schudden in de laden. Opkijkend naar de hoog opgestapelde waaiers van pijpen zet hij de koraalbewerking in, traag en nederig als in gebed.

‘Dichter bij God kun je niet komen.’ Dat heeft hij een keer tegen dominee Aalbersberg gezegd toen die na een trouwdienst naar boven was geklommen. ‘Het orgel luistert onmiddellijk en altijd’, zei hij. ‘Hoor maar.’ Hij drukte demonstratief een toets in. De dominee zweeg verongelijkt. Albert wilde het hem uitleggen. Alleen zou wat hij erover te zeggen had op een valse manier vroom klinken. De muziek opheffen naar iets wat letterlijk geen naam mag hebben omdat het zich aan taal en verstand onttrekt – een dominee weet niet wat hij met zo’n uitleg aan moet. Zonder taal en verstand is de godsdienst nergens en daarom zei Albert maar niets.

Hij moet alleen maar spelen. Voor zichzelf en voor Evie.

Toen hij uit de lift stapte stond de postbode nog altijd in de entree. Die maakte daar een praatje met de vrouw van de huismeester. Albert groette hen en liep naar de postkast. Hij opende zijn vakje, maar daarin lag alleen de krant van gisteren. Voor de zekerheid vroeg hij nog of bij hem alles was bezorgd, want hij zag dat de postbode nog een stapeltje poststukken in zijn hand hield.

Terug in zijn flat wachtte Albert tot de eerste leerling van die dag zou aanbellen. Drie had hij er vanmiddag, drie scholieren. Het kostte hem moeite om zijn aandacht bij de orgellessen te houden, en toen om vier uur als laatste het verwaande zoontje van de drogist vertrok, moest hij even op de bank gaan liggen om bij te komen. Daarmee is het begonnen.

Hij dommelde in en hij moet toen hebben gedroomd, want hij schrok met een stormend hoofd wakker. In de vensterbank stond nog altijd Evies wijnglas van de avond van het afscheid. Lippenstiftvlekken aan de rand.

Om een daad te stellen pakte hij het glas op en liep er mee naar de keuken. Hij draaide de kraan open en greep al naar de afwasborstel, maar uiteindelijk kon hij zichzelf er niet toe brengen om het glas schoon te spoelen. Geërgerd liep hij terug naar de woonkamer en griste zijn colbert van de stoelleuning. Hij is toen gaan wandelen, kriskras door het dorp. Hij merkte nog wel dat hij de straat aan het Corteland insloeg. Pas toen hij de Dwarsweg overstak en het huis zag liggen, besepte hij waar hij vanzelf naartoe was gelopen.

Evie houdt niet van orgelmuziek. Maar de melodie van het *Erbarm Dich Mein* is van een prachtige eenvoud, het kan

niet anders of zij vindt dat ook. Bij het slotakkoord schuift hij de tremulant weer in zodat het stuk mooi vlak eindigt.

De nagalm versterft. Evie blijft in vrome trance voor zich uit staren, maar Albert weet al wat er moet volgen. Hij laat zich van de orgelbank glijden en diept van onder de klep de bladmuziek ervan op. *Litanies* van Jehan Alain. Ook muziek waarin naar de hemel gesmeekt wordt, maar allesbehalve nederig. Te heftig voor de doorsnee kerkzanger, wat hem er niet van weerhoudt om het vaak na een dienst te spelen.

Hij slingert de harde begintonen tegen Evie op. Ziet zichzelf weer voor het huis aan de Dwarsweg staan. Het huis waarnaar ze ooit waren gevlucht toen ze door twee legers werden belaagd.

Zolang hij zich kan heugen boezemt het huis hem angst in. Al sinds hij er als kleine jongen aan de hand van zijn moeder langskwam. Je stak de weg over en daar lag het, tegen de duinen aan.

In die tijd woonde er een oude, nors kijkende man in die zelfs volwassenen schrik aanjoeg. In zijn herinnering glinstert het daglicht onheilspellend op de ramen, alsof verborgen moet blijven wat zich erachter afspeelt. Jan Durieux heette de oude man, maar in het dorp stond hij bekend als 'de Officier'. Een hoge militair die een groot deel van zijn leven in Indië had gediend. Hij kende de rimboe als een inboorling, werd er gezegd.

Albert was in geen jaren meer bij dat huis geweest. Ineens stond hij er weer voor. Hij rook de sloot die erlangs loopt. Hij wilde zich gauw van de weeë geur afkeren en weglopen, maar hij kon het niet.

Het slotakkoord van *Litanies* is een schreeuw tegen een onverschillige hemel. Hij laat die met het volle werk door de kerk wervelen, tergend lang. Dan springen zijn handen van de toetsen weg.

Hij schuift van de orgelbank af en laat zich in de leunstoel naast de speeltafel zakken. Verstopt achter het rugwerk, hoog boven de grond, krijgt hij van de kolosale kerk niet meer te zien dan muren en boogramen. Hij vraagt zich af hoelang hij voor het huis heeft gestaan. Hij zou Evie erover willen vertellen. Hoe hij plots was weggerend voor een hard geluid achter hem. Hoe hij weer tot bezinning kwam toen hij zag dat hij naar de nieuwe woonwijk holde, waar vroeger weilanden lagen.

IK ZOU HET fijn vinden als je in de buurt bleef, zegt hij in gedachten tegen Evie.

Hij steekt een sigaret op, inhaleert diep en drukt zijn achterhoofd in het velours van de rugleuning. Langzaam uitblazend doorboort hij de lichtkegel van de lamp met een lange rooksliert.

In de drie weken dat je weg bent is er niet veel gebeurd. Het weer is ineens omgeslagen, je kunt de lente nu ruiken. Ze hebben vers grind op de paden van het park gestrooid. En zaterdag heb ik in de stad nieuwe kleren gekocht, waaronder dit corduroy pak. En van die puntschoenen die jij zo mooi vindt, roodbruine.

Na het winkelen had ik een afspraak in De Baaierd. Ik raakte daar aan de praat met een paar jonge gasten die in een beatbandje speelden en net hadden gerepeteerd. Aardige lui. Alleen beweerden ze dat de Beatles beslist niet onderdeden voor Beethoven of Bach, en dat meenden ze echt. Ik heb ze toen flink op de kast gejaagd. Maar ze bleven netjes u tegen me zeggen en bier voor me bestellen en het werd almaar gezelliger, ik ben daar veel te lang gebleven. En verder ... De orgellessen. Vanmiddag weer. En gisteravond koorrepetitie. Zondagmiddag ben ik nog met Leo naar het paardenrennen op Duindigt geweest, maar alleen om hem een plezier te doen, mij kunnen die koersen gestolen worden. Mannen die als verliefde knapen over paarden praten en er vervolgens geen enkele moeite mee hebben als het dier waarop ze geld hebben ingezet

wordt afgemat en afgerost. Allemaal hopen ze het lot te slim af te kunnen zijn en beloond te worden voor hun vreemde paardenliefde.

We hebben het in de bibliotheek trouwens erg druk gekregen, Leo en ik. De gemeenteraad is vorige week eindelijk overstag gegaan, de plannen voor de annex zijn nu rond en dat is goed, het leidt af. Want sinds je weg bent denk ik veel na, Evie ... Maar laat me nog wat voor je spelen. Een al even mooi stuk als het eerste.